

LUND UNIVERSITY

Intellektuella slagsmål

Dunér, David

Published in:
Svenska Linnésällskapets årsskrift

2025

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Dunér, D. (2025). Intellektuella slagsmål. *Svenska Linnésällskapets årsskrift*, 2025, 155-156.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

huggorm av ett sicksackmönster på ryggen, förekommer livskraftigt i sydöstra Europa och i Mindre Asien. Linnés beskrivning i den tionde upplagan av *Systema naturae* (1758), där den går under namnet *Coluber ammodytes*, betraktas som lektotyp för arten. Frågan är dock var detta exemplar som Linné beskrev insamlades; själv anger han endast "Orienten". Författarna föreslår att det var den svenske diplomaten Edvard Carleson som samlade in det i Belgrad Ormanı utanför Istanbul i Turkiet någon gång mellan augusti 1738 och juni 1746, och sedan skänkt det till Linné efter hemkomsten till Sverige i september 1746. Linné lät då framställa en bild av sandhuggormen som publicerades i avhandlingen *Surinamensia Grilliana*, försvarad av Peter Sundius den 18 juni 1748 (mer om Sundius, se denna årgång av *SLÅ*, s. 165). Naturen är en spegel i vilken människan kan se sig själv, samhällets förändring och det levande omkring henne.

INTELLEKTUELLA SLAGSMÅL. Linné karakteriserade den svenska disputationen – med hänvisning till Ludvig Holbergs satiriska roman *Niels Klim* – som ett slags intellektuellt slagsmål: "En tvist, som synes hota att utmyнна i dråp, slutas plötsligt med komplimanger och gratulationer. Enligt vedertagen sed lämnar præses katedern som segrare. Akten avslutas med kalas." (*SLÅ* 1940, 14) I två volymer omfattande totalt 1 262 sidor har Mattias Kärholm i *Swedish dissertations and their subjects, 1600–1820. An annotated catalogue* (Brill, 2024) katalogiserat alla kända avhandlingar publicerade inom det svenska riket mellan åren 1600 och 1820. Det handlar om väldigt många intellektuella slagsmål genom historien. Linné deltog som preses i 186. Bara i Sverige – en perifer region i Europas akademiska landskap – publicerades under denna period över 21 000 avhandlingar, försvarade vid blott tre universitet: Uppsala, Lund och Åbo (Greifswald och Dorpat undantagna). Av förklarliga skäl försöker Kärholm inte sig på att utifrån dessa verk göra en heltäckande intellektuell historia. Att läsa, tolka och kontextualisera innehållet i alla dessa avhandlingar skulle kräva en samlad insats av åtskilliga generationer av forskare. Ett bibliografiskt projekt av denna omfattning och komplexitet är förståeligt nog ett formidabelt åtagande för varje enskild forskare. Ett och annat misstag är svårt att undgå. Kärholm erbjuder i vilket fall en första ansats till en bred översikt över dissertationsgenrens allmänna tematiska trender och förändringar över tid. Denna katalog utgör en användbar språngbräda för framtida forskning och understryker den stora vetenskapliga potential som finns i vidare studier av detta rika och mångskiftande material.

Utgivningen av Linnés avhandlingar fortsätter, som kan läsas på annan plats i denna årgång (s. 137–139). Utgivarna bakom den svenska översättningen av Linnés avhandling *Pan Svecicus* (1749) – som anmäldes i *SLÅ* 2025, 91–93 – Håkan Rydin och Bengt Carlsson tillsammans med Camilla Björkman, har publicerat en fördjupad artikel om de i avhandlingen beskrivna tidiga ekologiska experimenten för att ta reda på husdjurens födopreferenser. Artikeln ”Pans objudna armé i den svenska florans provinser” – Linnés fantastiska experiment” är publicerad i *Svensk Botanisk Tidskrift* 119:1–2 (2025), 90–107.

Den mest storslagna intellektuella bataljen är nog den mellan Linné och den franske naturforskaren Buffon – eller ”Paddan” (*Bufo* på latin) som Linné kallade honom. Den amerikanske författaren Jason Roberts skildrar Linnés och Buffons rivalitet inom taxonomin i den Pulitzer-belönade, populärvetenskapliga boken *Every living thing. The great and deadly race to know all life* (Random House, 2024). Med tanke på den binomiala nomenklaturens vinnande övertalningsförmåga genom världens alla lärosalar var det nog ändå Linné som lämnade katedern som segrare.

David Dunér

VALLBY HÄLSOBRUNN vid Linnés Hammarby. Bland hälsobrunnar som Linné listar i manuskriptet ”Najades Svecicae” (Svenska vattunymfer) från 1734 ingår Ramlösa brunn som beskrevs i *SLÅ* 2024, däremot inte den då nyfunna Vallby brunn nära Hammarby. Den blev mera intressant för Linné när han hade förvärvat Hammarby 1758. Den 12 mars 1773 skrev han till sin vän Abraham Bäck och bad honom att tillbringa sommaren på Hammarby: ”Tänk intet på annat än at i sommar resa till mig för sista gången, om jag lefwer i desse för åldren osäkre tider.” Linné visste att Bäck varje sommar brukade åka till någon hälsobrunn och gå igenom en brunnskur. Därför lade han till: ”Danmarks surbrunn är och blifwer en af bäste i riket, och ligger 10 steg ifrån mine ägor; många drucko den förledit åhr, flere nästa åhr.” Brunnen låg på Vallby ägor, alldeles intill Hammarbys på andra sidan Sävjaån, intill vägen mellan Uppsala och Mora stenar som då gick på gärdet väster och söder om ån, ”jämn som ett golv” som Linné skrev om vägen innan den flyttades upp i backen vid Berga. Vallby var boställe åt fältskären vid Upplands regemente. Innehavare var Johan Eberhard Voigtlander 1729–1759 och Abraham Söderberg 1760–1787.